

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. בני חורין למעוטי עבדים בני ברית למעוטי עובדי כוכבים.....2
- ב. השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה.....2
- ג. פלגא נזקא ... קנסא ... סתם שוורים בחזקת שימור קיימי וברין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנטריה לתוריה.....4
- ד. פחת נבילה ... שהבעלים מטפלין בנבילה.....6
- ה. מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה.....7
- ו. שייר חצי כופר.....8
- ז. המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו ... במועד.....9
- ח. המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם על פי עצמו.....9
- ט. זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו.....10
- י. חצי נזק צרורות דהלכתא גמירא לה דממונא הוא.....10
- יא. האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא משונה הוא.....12
- יב. ולא מגבינן בבבל ... אבל זוטרי אורחיה הוא ומגבינן ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל קבעינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה...12
- יג. מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל לא תשים דמים בביתך.....15
- יד. חמשה תמין וחמשה מועדין הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לשוך ולא לרבוץ ולא לבעוט.....17
- טו. השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה.....17
- טז. הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין.....18

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דף טו.

א. בני חורין למעוטי עבדים בני ברית למעוטי עובדי נוכנים

אין הניזקין משתלמין¹ אלא בראייה ברורה ובעדות כשרה, שלא תאמר² הואיל ואין מצוי בארזות הסוסים ובגדרות הצאן אלא העבדים והרועים וכיוצא בהם, ואם הם העידו ששור זה נגח או הזיק לאדם שומעין להם, אין הדבר כן אלא לעולם אין מחייבין ממון אלא על פי עדים כשרים שיעידו בב"ד, ואין מקבלין את העדים אלא בפני בעל דין כמו בשאר דיני ממונות³.

ב. השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה

כבר התבאר במסכת קידושין דף כט. ודרף לה. שכל מצות לא תעשה שבתורה אחד אנשים ואחד נשים חייבים חוץ מאיסור לאו הקפת הראש⁴, וכן אין האשה באיסור לאו השחתת הזקן⁵ וכן אין האשה באיסור לאו

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ תח א

² טור מובא בלבוש ובסמ"ע שם א ועוד כתב הטור כאן בשם ר"י, דקמ"ל המשנה הנ"ל בזה דאפילו שור נכרי שנגח לשור של ישראל אין דנין אותו אלא בעדים כשרים, עכ"ל. ועיין בשער משפט שכתב אמנם ראיתי להרא"ה בספר החינוך מצוה קצ"ב וכלל זה יהיה בידך שכל מה שנצטוו האומות שכל זמן שהם תחת ידינו עלינו לעשות דין בהם בעברם על מצוותם, וכבר כתבתי למעלה בסדר וישמע יתרו שהדין שלהם לעולם היה מיתה בין מזידין בין שוגגין ושאינן צריכין התראה אלא שני עדים צריכים והודאת פיהן ומן הדומה שאע"פ שלא היו כשרים להעיד על ישראל ראויים היו להעיד זה על זה וכן הורה זקן, עכ"ל. וא"כ כיון דעדי עכו"ם נאמנים להעיד על עכו"ם לדונן מיתה כל שכן דעדי עכו"ם נאמנים על עכו"ם להוציא מהם ממון, דלא יהא ממונא חמור מגופם, וגבי עכו"ם לא שייך טעמא דיכין רשע וילבש צדיק. ולפענ"ד נראה דסני אף בעד אחד כשר כיון דמבואר בש"ס בפרק ד' מיתות דבן נח נהרג ע"פ עד אחד כל שכן דמוציאין ממנו ממון ע"פ עד אחד דלא יהא ממונו חמור מגופו וכמבואר בסוף פרק הגוול בתרא (שם). ומה מאוד תמיהני על הש"ך ביו"ד סי' קנ"ח סק"ב שהביא בשם הב"י ודרכי משה (הארון סק"ב) דהא דאמרינן (ע"ז כו, א) העכו"ם לא מעלין ולא מורדין היינו שאין מצוה להורידן אבל אין איסור בדבר אם עוברים על מצוות יע"ש, והא מבואר לעיל בסי' שמ"ח ס"ב דגניבת וגזילת העכו"ם אסור ולרוב הפוסקים שם אסור מדאורייתא כמו שכתב הש"ך שם (סק"ב), ואי אמרת דמותר להורידן היאך יהא ממונו חמור מגופו, לכן נראה עיקר כשיטת הט"ז ביו"ד שם (סק"א) דאסור להורידן ולכך גם גזילתו אסור.

³ עיין בתשובת רבינו עקיבא איגר ז"ל סי' ק"ה שכתב לתמוה על הרמ"א ז"ל שהעתיק דברי הנ"י סתם בכל נזקים שבעולם אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד במקום אונס, ובאמת נ"ל ברור דהנ"י לא מיירי רק לענין יעודי תורא, דבזה קפיד קרא והועד בבעליו, אבל לענין התשלומים מה שכבר נגח, זה דומה לכל עדיות דעלמא וכמבואר להדיא בלשון חידושי הרשב"א פרק בתרא [דב"ק קי"ב ע"א ד"ה משום] כו, והניח בצ"ע ע"ש. פ"ת

שם ב

⁴ ל"ת מג בסה"מ

⁵ ל"ת מד בסה"מ

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

שנאמר לכהנים, שלא להטמא למת⁶, אלא מותרת להטמאות כשאר ישראלים⁷.

וכל מקום⁸ שהוא לוקה היא לוקה, וכל מקום שהוא אינו לוקה היא אינה לוקה שאין הפרש בין איש לאשה לעונשין זולתי בשפחה חרופה. שביאת שפחה זו משונה מכל ביאות אסורות שבתורה, שהרי היא לוקה שנאמר (ויקרא יט פסוק כ) בקרת תהיה כשאר חייבי לאוין. והוא חייב קרבן אשם שנאמר (שם פסוק כא) והביא את אשמו.

לפיכך אחד האיש ואחד האשה בתשלומי נזיקין, ואשת איש⁹ שהזיקה פטור הבעל מלשלם¹⁰, ואם יש לה נכסים שאין לבעלה רשות בהם חייבת לשלם מיד. ואם אין לה נותנת לניזק שטר על דמי הנזק¹¹, ואם הכניסה לבעלה נכסים¹² מחייבים אותה למוכרם בטובת¹³ הנאה¹⁴, כדי לשלם לניזק, וכן אם חבלה בבעלה מוכרת נכסי מלוג או נכסי צאן ברזל לבלעה בטובת הנאה, ואם רוצה הבעל יכול לגרשה ולגבות נזקו מכתובתה¹⁵.

⁶ ל"ת קסו בסה"מ

⁷ שו"ע יו"ד שענ סעי' ב

⁸ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פי"ז הלכה ה ופרק ג הלכה יד

⁹ ואם הזיקה כשהיא פנויה ונשאת אם לא הכניסה לבעלה נכסים, אין הבעל חייב לשלם חובותיה שלפני הנשואין, אבל יכול הניזק לעכב נשואיה עד שתשלם. הכניסה לבעלה נכסים, בין בנכסי מלוג ובין בנכסי צאן ברזל, גובה הניזק מנכסים שהכניסה לבעלה, ואם הכניסה לו מטלטלין, יש אומרים שאינו יכול לגבות מהם. עיין פתחי חושן חלק א פרק ז סעי' כב כג גבי הלואה וה"ה כאן.

¹⁰ שו"ע ונו"כ תכד ט

¹¹ ערוה"ש שם

¹² בין נכסי מלוג ובין נכסי צאן ברזל,

¹³ כלומר מה ששוחה על הספק שמא לא יבא לידי גוביינא, שאם תמות היא קודם בעלה יורשה, ואם תתאלמן או תתגרש תגבה כל מה שהכניסה, ובנכסים אלה שהם בעין אינה יכולה למחול

¹⁴ כתב הסמ"ע בשם בעה"ת שאם אין מי שירצה לקנות הנכסי מלוג בטובת הנאה יקחם הניזק עצמו בטובה"נ, ואם יש מותר בדמי טובה"נ מדמי החבלה א"צ ליתן המותר לאשה עד שיגבה, ועיין מה שהקשה הקצה"ח סק"ב וכתב הסמ"ע בשם הטור שאין מחייבין אותה למכור כתובתה ולשלם לנחבל, שמא תמחול הכתובה לבעלה (ואף על פי שאסור לשהות עם אשתו בלא כתובה, יש לומר שיחזור ויכתוב לו כתובה אחרת, ואם תאמר שנכופף אותה למכור גם כתובה השניה, כיון דודאי מחלה אטרוחי בי דינא לא מטרחינן), וגם לנחבל עצמו אין כופין למכור שאו אינו מפסיד כלום שהרי אינו נותן דמים, ואם תמחול תשאר חייבת מדינא דגרמי כדין מוחל שמי"ת, כיון שבדאי תמחול אין כופין ע"י ב"ד להטריח ב"ד בתנ"ם. ומה שדנו הפוסקים אם יש כאן שעבודא דר"נ מצד הבעל כלפי הנחבל, כיון שחייב הכתובה לאשה והיא לניזק, ואם שייך מחילה במקום שעבודא דר"נ, ע"י ש"ך סי' פו ובקצה"ח ונה"מ שם, ובהגהות אמרי ברוך שם, וכן בקצה"ח סי' תכד סק"ג.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם י

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יש אומרים¹⁶ שאם הניזק רוצה משאיר הנכסי מלוג ברשות הבעל, ואוכל הפירות כל ימי חייה, ואם תמות ישלם הבעל כדין יורש.

והמזיק חפץ של אשת איש, אם הוא מנכסי מלוג, חזרו התשלומין להיות נכסי מלוג, ואם הוא חפץ שאין לבעלה רשות בו, משלם לאשה וחזר התשלומין כדין החפץ ואין לבעלה רשות בהם¹⁷.

אחד האישי¹⁸ ואחד האשה בדיני השומרים, בין שהיה הדבר השמור של האשה בין שהיה ביד האשה¹⁹, דכתיב [שמות כא פסוק א] וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לִפְנֵיהֶם, כולם במשמע אחד אנשים ואחד נשים.

אחד האישי²⁰ ואחד האשה שגנבו חייבים לשלם, אלא האשה שהיא אשת איש²¹ וגנבה ואין לה לשלם משלה²², אם הקרן או חליפין בעין מחזירין אותו לבעלים, ואם אינו בעין יתבענה ויקח פסק דין עליה וממתינין עד שתתאלמן או שתתגרש, ויתבענה להוציא מידה בפסק דין שבידו מעכשיו²³.

ג. פלגא נוקא ... קנסא ... סתם שוזרים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלנטריה לתוריה

נזקי קרן תמה²⁴ הוא קנס ואין גובין בזמה"ז. כמו שיבואר להלן.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף מא: להלכה, שהמודה מעצמו ששור תם שלו נגח, כיון שהצני נזק קנס, אינו משלם על פי עצמו, כדין שאר הקנסות²⁵.

¹⁶ רמ"א שפח ב ועיין סמ"ע וש"ך שם

¹⁷ פתחי חושן חלק ו פרק י הערה קיה

¹⁸ שו"ע ונו"כ שב א

¹⁹ בהג"ה בש"ך שם א אשה ששברה כלים של בעל בפשיעה פטורה מלשלם משום שלום בית אשר"י ותוס' פרק הכותב מהירושלמי וכ"כ המור א"ע בשם הרמב"ם והמחבר סי' פ' וע' בנימוקי יוסף פ' השואל מביאו ב"י לקמן סי' שמו"ו סי' אבל שברתו במזיד או נתנתו לאחר חייבת וע"ש

²⁰ שו"ע ונו"כ שמת א

²¹ לאפוקי אלמנה וגרושה ובתולה גדולה דיש להן ממה לשלם מיד, משא"כ אשה שיש לה בעל דכל אשר לה הכניסה מסתמא לבעלה. סמ"ע ב שם

²² ובסוף סימן שמו"ו (סמ"ע סק"ל) נתבאר דאם יש לה נכסי מלוג חייבת למכור מיד בטובת הנאה ולשלם הקרן.

²³ סמ"ע שם ג

²⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ א א

²⁵ רמב"ם שם פרק ב הלכה ז וכ"מ שו"ע חו"מ א א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יש מן הראשונים שכתבו שקנס של חצי נזק אינו דומה לשאר קנסות, שלא אמרו שאינו משלם חצי נזק על פי עצמו, אלא שאם אינו רוצה לשלם אין בית דין כופים אותו ואין גובים ממנו. אך לפי שחצי הנזק מתשלומי הקרן הוא, ולכן אם הודה המזיק, אומרים לו בית דין: לך שלם²⁶, וכל שכן שאם תפס הניזק, שאין מוציאים מידו²⁷, אף על פי שתפס לאחר שהודה המזיק²⁸, ויש חולקים וסוברים שדין חצי נזק כשאר קנסות הוא²⁹, ואין בית דין אומרים לו "לך שלם" על פי הודאת עצמו, וכן אם תפס הניזק מוציאים מידו³⁰.

אולם לכו"ע³¹ אין גובים אותו בחוץ לארץ, שאין דנים דיני קנסות אלא בסמוכים, ובחוץ לארץ אין בית דין סמוכים, וכן בזמן הזה שבטלה הסמיכה, אין דנים חצי נזק אף בארץ ישראל. שכל שאינו שכיח אין דנים בזמן הזה³², ולפי שדרך בעל המזיק לשמרו ואין הדבר שכיח שיוזק, אין דנים אותו.

ו"א³³ שאין חיוב לצאת ידי שמים בקנס כל זמן שלא חייבוהו ב"ד, וי"א³⁴ שבקנס שחסרו ממון חייב לצאת ידי שמים,

מותר למזיק³⁵ להשתמש בשור תם שהזיק כ"ז שלא תפסו ניזק.

²⁶ חי' ב"ק הראב"ד לה ב, והובא בהשלמה סופ"ג וברשב"א לנ א ולו א ובמאירי טו ב, וכן נראה דעת השו"ע חו"מ ת ד, עיין באה"ג וש"ך שם. אולם בביתאור הגר"א שם יג ביאר את דברי השו"ע באופן אחר

²⁷ חי' הראב"ד שם, והובא בראשונים הנ"ל ובמ"מ נז"מ פ"ט הי"א. ועיי"ש במ"מ שכ"כ אף בד' הרמב"ם שם. ²⁸ שער המלך עבדים פ"ה הי"ז וקצוה"ח סי' פח ס"ק יד וישועות ישראל סי' א ס"ק ו ואו"ש נז"מ פ"ט הי"א, ועוד, בדעת הראב"ד, וכ"מ בראב"ד שם ובראשונים הנ"ל בשמו. ועיי' פנ"י לה א שכ' בד' המ"מ בשם הראב"ד שמדובר כשתפס קודם ההודאה ושלא בעדים שיש לו מינו, אבל תפס בעדים מוציאים ממנו כמש"כ הרא"ש ב"ק סוף פ"א בשם הראב"ד, (והוא בהשגותיו על הרי"ף כתובות סופ"ג), ועיי' ישועות שם שהשיג על הפנ"י, ויתכן שדברי הראב"ד שהובא ברא"ש הם כשאר קנסות, מלבד ח"ג, ועיי"ש בהשגות הראב"ד שלא הוזכר ח"ג.

²⁹ השלמה שם; רשב"א שם ושם; מאירי שם בשם יש חולקים.

³⁰ נמוק"י לה ב; יש"ש פ"ג סי' לה; ש"ך חו"מ סי' ת ס"ק יג; הגר"א ס"ק יג. וכ"כ בקצוה"ח סי' א ס"ק ח בד' הרמב"ן בספר הזכות כתובות סוף פ"ג.

³¹ שו"ע ונו"כ שם א א

³² סמ"ע שם ס"ק ד ה

³³ בקצוה"ח סימן א סק"ז העלה כן

³⁴ בקובץ הפוסקים שם הביא בשם שו"ת שו"מ מהר"ד ח"ב סימן קפח וכ"כ בשם שו"ת חו"י, וכן סתם בערוה"ש שחייב לצי"ש.

³⁵ ובקצוה"ח סימן תז סק"ד כתב כן עפ"י דבריו שאפילו מדיני שמים אינו חייב, עיין שם. ולפני"ז לדעת הפוסקים שיש חיוב לצי"ש אפשר שאסור להשתמש בו לכתחלה, מיהו אפשר שאע"פ שחייב לצי"ש אין החיוב מגופו של שור ומותר לו להשתמש

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ד. פחת נבילה ... שהבעלים מטפלין בנבילה

כבר התבאר לעיל דף י: שתשלומי הנזק הם כפי מה שהפסידו³⁶, וכשווי הנזק בשעת הנזק, כיצד, הרי שהרג בהמתו או שיבר כליו, שמזין כמה היתה הבהמה או הכלי שזה קודם הנזק, וכמה שזה עתה לאחר הנזק, ונותן הנבילה או שברי הכלי לניזק ומשלים לו הפחת³⁷, אבל אינו חייב לתת לו או לשלם כלי אחר וליקח השברים לעצמו.

אפילו לא מתה הבהמה ולא נשבר הכלי, אלא הוזקו ונפחתו מדמיהם פחת שאינו חוזר, חייב לשלם הפסד הפחת, ויש אומרים³⁸ שאם אפשר לתקן הנזק, חייב המזיק לתקנו.

משעה שנודע לניזק על הנזק³⁹, מוטל עליו למפל במכירתה או לשמרה שלא יפחת ערכה, ועל בעל הבור להוציא הנבילה מן הבור, ואם נודע לו ולא טיפל בה, ונפסדה הנבילה משעת הנזק עד שעת תשלומין, ההפסד של ניזק, ומ"מ מוטל על המזיק לטרוח בנבילה ולהמציאה למקום שיוכל הניזק ליטלה, או שהניזק יטפל בה ויקח ההוצאות מן המזיק⁴⁰.

³⁶ שו"ע ונו"כ שפז א, תנ א

³⁷ ולא דמי לגנב וגזלן שצריך להשלים חפץ שלם, כמ"ש בדיני גניבה פרק ה, וכתב באולם המשפט דכל זה כשלא הגביה החפץ, אבל כשהגביהו ע"ד להזיק, הרי כתבו הפוסקים שנעשה כגזלן, וה"נ לענין זה.

³⁸ ש"ך סימן שפז סק"א, וגם בסימן צה ס"ק יח האריך להוכיח כן, וכן נראה דעת הגה"מ סימן שמ סק"ג, וכן פסק בערוה"ש. ובחזו"א ב"ק סימן ו סק"ג הקשה מ"ש כלי או בהמה ששמין כמה היה שזה כולו קודם הנזק וכמה שזה לאחר הנזק, ואילו גבי שדה שמין רק הקמה ולא כל השדה, ותירץ דשאני כלי או בהמה שהשווי הוא מחמת שלימותו וצורתו, וחלק ממנו אינו כלי או בהמה, משא"כ באכלה קמה או תבואה, דודאי אם אכלה מן השק אין שמין כל השק אלא כמה שאכלה, וכל גרעין הוא בפני עצמו, וה"נ בקמה הו"א ששמין בפני עצמו, וחידשה תורה ששמין אנב שדה אחר. וכתב עוד החזו"א שאם קלקל כותל ביתו, שאם נישום כל הבית אינו נפחת כל כך, כיון שאין בית עומד למכירה אלא לתקן בדקיה, משלם הוצאות התיקון. ולדעת הש"ך כתב החזו"א שאם בשעת הנזק היו הוצאות התיקון בזול ואח"כ נתייקרו, משלם כשעת היוקר, וכן להיפך משלם כשעת הזול, שאין כאן אלא כעין רפוי הנזק, ומביא בשם הש"מ בדף ה בשם ר"י שאינו חייב לתקן אלא ליתן דמי הנזק, והביא ראיה מהא דשור שחפר בור דאמרינן עליה דידיה רמיא למלווי, ומשמע שאינו משלם אלא דמי הנזק כשעת הנזק, ולדעת הש"ך אפשר לתרץ דאע"ג דעל המזיק לתקן, מ"מ לאו בור דידיה הוא, ועיי דברי משפט סי' שיב סק"א.

³⁹ שו"ע ונו"כ תג ב

⁴⁰ סמ"ע שם סק"ב וסק"ה כתב שאם לא ירצה המזיק למפל וגם לא ליתן ההוצאות צריך לשלם כל הפחת שנפחת כמה שהיה שזה כשהיה חי, ולכאורה כיון שלמעשה צריך הניזק לעשות כן, יוציאנו, וכשם שיגבה הנזק יגבה גם ההוצאות, וכן תמה הט"ז, ואם לא הוציאו ונפחת מחמת שהותו בבור, איהו דאפסיד אנפשיה, וכ"כ בפת"ש בשם שו"ת בית אפרים הו"מ סימן לה, עיי"ן שם, ועיי אולם המשפט.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

לא מתה הבהמה אלא הוכחשה, והמשיך הכחש מחמת הנזק⁴¹, ההפסד על המזיק⁴².
הוזלה הנבילה או הוזלו השברים משעת הנזק עד שעת תשלומין, יש אומרים שההפסד על הנזק אף על פי שלא ידע⁴³, וי"א⁴⁴ שגם הפסד זול אינו מפסיד אלא משעה שנודע לו, ויש אומרים שה"ה אם נאנסה הנבילה או השברים תלוי במחלוקת זו⁴⁵.
נתייקרה הנבילה⁴⁶ או השברים משעת נזק עד שעת תשלומין, למדו חז"ל שחולקים הנזק והמזיק בשבח היוקר, אבל אם השבח עולה על דמי הנזק אין המזיק מרויח מחמת שבח זה⁴⁷, ואדם המזיק בכל אופן אינו נוטל בשבח היוקר כלום⁴⁸.

ה. מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה

⁴¹ שו"ע ונו"כ תד ב

וכתב הסמ"ע מלשון הגמרא דאמר ליה קרנא דתורד קבירא ביה, דהיינו מחמת הנגיחה כיהש כל כך, שמכח הכאב מכחיש והולך, משא"כ כשמתה מיד וההפסד אינו מחמת הנגיחה, ולכאורה מילתא דפשיטא הוא שכל שהולך ונכחש מחמת הנזק הוא בכלל הנזק, אלא דקמ"ל שאע"פ שידע הנזק והיה לו למפל בו ולמכרו, אפ"ה הפחת על המזיק, ובערוה"ש כתב הטעם שאף אם היה מוכרו לא היה מקבל כפי שוויו בשעת הנזק אלא כפי שעומד להתקלקל עוד, וכתב שאם כיהש מחמת מלאכה משלם כשעת הנזק, וכתב עוד שאם היה יכול למכרו לשחיטה והיה מקבל כפי שוויו, אין המזיק צריך להפסיד, שיאמר לו למה השחית עד עתה, וצ"ע בסברתו שכיוצא בזה גבי שומרים חייב השומר ולא אמרינן שהיה לו למכרו או לשחטו, וכן משמע במאירי שכתב שאין זה דומה לפחת נבילה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין, שהיוקר והזול מאליהן באין, והסרחון והקלקול ידוע והיה לו לניזק למכרו לאלתר, אבל בזו אדם סבור לפעמים שתתפרא והיא מתקלקלת. ועי' תוס' ב"ק דף י"ע"ב ד"ה לא נצרכה, ועי' אולם המשפט.

⁴³ רמ"א שם תנא בדיעה השניה והוא דעת הנ"י בשם הרמ"ה, דבשלמא בפחת הנבילה עצמה שרגיל לבא מחמת שהייה, אמרינן אילו ידע היה מטפל מיד במכירתה, משא"כ בזולא לא עלה על דעתו שיוזל, ועוד דלא חמיר מגולן דאע"ג דשהייה גביה עד שהזול פטור.

⁴⁴ רמ"א שם בדיעה ראשונה, והוא דעת הטור, וכן הסכים ביש"ש, דמ"מ המזיק פושע הוא שהיה לו לחוש שמא תתקלקל ותסריח, והו"ל תחלתו בפשיעה לגבי קלקול וסופו באונס לענין זול, ומ"ש דלא גרע מגולן, כתב היש"ש דלא שייך לומר הרי שלך לפניך אלא כשלא נשתנית בידו, אבל בהמה זו שע"י הזיקו נעשית נבילה וצריך שומת ב"ד, א"כ כיון שהוא פושע שמין כמה שוה עתה, או עד שיודע לניזק, עיין שם. ובערוה"ש כתב עוד שגם כשהוא דבר שאינו נפסד מחמת שהייה דאפשר דכו"ע מודים להרמ"ה. ועכ"פ משמע שבשברים שאין לחוש לקלקול אחר, לכו"ע ההפסד על הנזק, ועי' אולם המשפט.

⁴⁵ קצה"ח סימן שד"מ סק"ה, דגם אונס בכלל זולא, ומצדד לומר שבאונסין כו"ע מודים שא"צ הודעה, דדוקא זולא משום שדרך שערים להשתנות הו"ל לאסוקי אדעתיה ולהודיע לבעלים, אבל אונס לא הו"ל לאסוקי אדעתיה, עיין שם.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ תג ב כגון שהיה שוה בשעת מיתה מאה ועתה שוה ק"כ, משלם המזיק רק צ', ובגמרא יליף לה מקרא.

⁴⁷ רמ"א שם, כגון שהשביחה יותר מכפל לא אמרינן שישלם הנזק למזיק, דדי לנו לפוטרו מתשלומין שכנגד השבת, אבל לא שירויה, ועי' פני יהושע.

⁴⁸ ערוה"ש שם עפ"י דברי הסמ"ע שכתב שלכן יש למזיק חלק בריוח מפני שהתורה חסה על המזיק כיון שלא הוא עצמו הזיק אלא שורו, ומשמע שבאדם המזיק לא אמרינן כן, ועי' אולם המשפט.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

הקרן שהוא⁴⁹ משונה בתחלתו נקרא תם, ואינו משלם אלא חצי נזק מנוף המזיק, ואם הרגיל בשנויו ג' פעמים נעשה מועד ומשלם נזק שלם מן העליה, כלומר מכיסו של בעלים אפילו אין שור המזיק שוה כ"ב.

ו. שייר חצי כופר

כבר התבאר לעיל דף ד. ששור, וכן כל בהמה או חיה או עוף שהמית אדם, בכל מקום ובאיזה אופן שהוא, חייב סקילה, ודינו בפני ב"ד של עשרים ושלושה כדין אדם שהרג נפש, ואינו נוהג בזמן הזה⁵⁰, ומ"מ מצוה על כל אדם להרגו⁵¹.

מה בין⁵² תם שהרג את האדם למועד שהרג, שהתם פטור מן הכופר, והמועד חייב בכופר ובלבד שיהיה מועד להרוג.

בהמה שהמיתה אדם בכונה חייב הבעלים גם בתשלומי כופר, והכופר הוא קנס שאין גובין בזמן הזה, ואם תפס אין מוציאין מידו, ומ"מ חייב לצאת ידי שמים ולשלם⁵³.

ובזמן הזה שאין לנו בעוונותינו בית דין של עשרים ושלושה וא"א לגמור דינו של שור הנסקל שור שהמית אדם או שנעברה בו עבירה אין איסור באכילתו אם נשחט וי"א⁵⁴

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שפט ב ה

⁵⁰ ע"י ערוה"ש סימן תה שהאריך בפרטי הלכה זו

⁵¹ כמבואר בסנהדרין דף טו, והיינו כשאין לו בעלים, ואם יש לו בעלים אסור משם דהוי כחוטף מצוה, כמבואר בסימן שפב סעיף א, ונראה שאם אין הבעלים רוצה להרגו חזרה המצוה על כל אדם, אבל במנח"פ סימן שפב מדויק מדברי הרמב"ם והשו"ע שכתבו שור שמזיק לבריות יש בו דין חוטף מצוה, שאז המצוה על הבעלים לשחטו, אבל אם המית אדם אין המצוה מסורה לבעלים אלא לב"ד, וגם צריך ב"ד סמוכים כדין מיתת בעלים, ומה דמשמע בסימן שצז סעיף ב שאין מצוה לשחוט שור המזיק אלא לשמרו, איירי ברגיל להזיק ממון, והכא איירי ברגיל להזיק לבני אדם, וע"י שו"ת הת"ס או"ח סי' קה. וגם בשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' רמא כתב שאסור להרוג כלב שאינו מוחזק להזיק רק גורם צער, עיין שם, וע"י להלן פרק יב הערה מב מדברי הרמ"א בתשובה. ובגמרא שם לכאורה נראה שלא אמרו כל הקודם להרגו זכה כי אם בהנך חמשה מועדים, אבל לא בשור, ומדברי הפוסקים משמע שאינם מחלקים בזה.

⁵² רמב"ם נזקי ממון פרק י הלכה ב

⁵³ ע"י ערוה"ש סימן תה שהאריך בפרטי דיני כופר, ואינו נוהג בקרן תמה (ואף לא בשן, שהוא משונה לאכול אדם, והו"ל בקרן), אלא בקרן מועדת וברגל, באופנים שהחייב בהם, ודוקא כשהרגו בכונה, ע"י קצה"ח שם סק"א, ודיני קנס בזמנה"ז נתבאר קצתלעיל דף ב. ומ"מ נראה שבכופר לכו"ע חייב לצאת ידי שימים, שהרי כתב הרמב"ם שהבעלים חייב מיתה לשמים, והכופר הוא כפרתו, ע"י קצה"ח סי' תי סק"ד, ושור שהרג עבד כנעני של חבירו משלם לו סלעים, וגם זה מתשלומי קנס, וע"י בערוה"ש שם כמה פרטים בהלכה זו.

⁵⁴ בט"ז יו"ד סימן קנב כתב שבזמנה"ז ליכא גמר דין ומותר באכילה, ובשם יש מי שהורה כתב שאסור באכילה וכתב שטעות הוא, וכונתו לתשובת הב"ח שאוסר, וע"י פת"ש ודרכ"ת שם, וכן בקובץ הפוסקים סימן א סעיף א מדברי האחרונים שיש אוסרים באכילה ויש אוסרים אף בהנאה, עפ"י דברי הגמרא בסנהדרין שם, ובפת"ש

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

שלכתחילה לא ישחטו על מנת לאוכלו אלא ימכרנו לעכו"ם ובדיעבד אם שחטן מותר לאוכלו וי"א שמצוה לשוחטו ולאכלו מיד ולא ישהנו למוכרו או להניחו בחיים כלל ומ"מ אין לכתוב על עורו ספרי תורה תפילין ומזוזות.

דף טו:

ז. המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על

פי עצמו ... במועד

כבר התבאר במסכת כתובות דף מא. שהמודה⁵⁵ שהרג שורו את האדם וחייב עצמו בכופר, או שחייב עצמו בנזק שלם, כשהודה שהרג שורו המועד את שור חבירו, אין דינו כמודה בקנס וחייב לשלם.

אולם י"א⁵⁶ שפטור במודה שהרג שורו אדם, כיון שאין ממיתין השור על פיו, וכל שאין שורו נסקל אין הבעלים משלמים כופר.

אולם המודה ששורו חייב מיתה כגון שהמית או רבע אדם אין ממיתים⁵⁷ את השור על פיו⁵⁸.

א. המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם על פי עצמו

כתב בשם יד אליהו שאין לכתוב על עורה סת"ם, ומצדד לומר שאף בדיעבד צריך גניזה, ועיי' שו"ת בית יצחק או"ח סימן עה, ומדברי היש"ש שהביא הגר"א בסימן שפב סק"א משמע שמותר באכילה, ולדבריו כתב בערוה"ש שאם הרגו אחר חייב לשלם הפסד ההריגה. ועיי' בשו"ת חכם צבי סי' פ"ד שהאריך בזה וכתב "משום ובערת הרע מצוה לשוחטו ולהעבירו מן העולם כיון שאין לנו בית דין בזה"ז שנוכל לבערו ע"פ בית דין כעיקר מצוותו וכן כתב בספר חסידים להיתר וכבר נודע גדולות מחברו זצ"לה וכ"כ הט"ז ז"ל סי' קנ"ג בי"ד ואין להחמיר כלל וכלל"

⁵⁵ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ה הלכה יד

⁵⁶ אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך לב, כפר, טור רמז הערה 715

עיי' או"ח ב"ק סי' רו ורח. ועיי' תוס' סנהדרין ב א וקר"ם נז"מ פ"י (להלכה ב), ועיי'ש להלכה ט) ודרישה חו"מ א אות ד

⁵⁷ עיי' ב"ק מ: זבחים עא. ובכורות מא. ותמורה כת. וברמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ד הלכה ב.

⁵⁸ והנה בתוס' זבחים דף ע"א הקשו מנ"ל דאין נהרגין עפ"י הבעלים אמנם הוא מבואר בספרי פ' ראה בפסוק שיה כבשים ושה עזים תאכלו להתיר באכילה רובע ונרבע עפ"י הבעלים אך יש לתמוה למה צריך קרא ע"ז דפשיטא דהא כמיתת הבעלים כך מיתת השור ואין הבעלים נהרגין ע"י עצמן לכן גם השור אין נסקל. מעשי למלך שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

המודה שהמית שורו את עבדו של פלוני, פטור משלשים של עבד⁵⁹ ופטור מכל הקנס אף ממה שכנגד שווי העבד⁶⁰. וי"א שאף על פי שנפטר מכל הקנס, חייב הוא לשלם את דמי העבד, ככל מזיק החייב לשלם דמים⁶¹.

א. זה הנללל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו

עוד התבאר שם שהקנסות שהמודה בהם פטור משלם, כוללים כל תשלום שהוא יותר ממה שהזיק, כגון תשלומי כפל שמתחייב הגונב מחבירו. ובכלל זה כל דבר קצוב, כגון חיוב שלשים של עבד כנזכר או מאה של מוציא שם רע, ואפילו התשלום שכנגד שיעור ההיזק חשוב קנס, והמודה בו פטור⁶². ויש סוברים שאף תשלום פחות ממה שהזיק כגון תשלום חצי נזק של שור תם⁶³ חשוב קנס⁶⁴. כמו שיבואר להלן עמוד ב ויש מן האחרונים שכתבו שאף קנסות שאינם תשלום, יש בהם דין מודה בקנס⁶⁵. וכל המשלם יתר או פחות, כגון תשלומי כפל או חצי נזק הרי היתר על הקרן או הפחות קנס⁶⁶.

ב. חצי נזק צרורות דהלכתא גמירא לה דממונא הוא

כבר התבאר במסכת כתובות דף מא: ולעיל דף ג: ששור או כל בעל חי אחר⁶⁷ שהזיק ברגלו הוא אב לנזיקין, שנאמר (שמות כב פסוק ד) וְשַׁלַּח אֶת בעירה בְּעִירוֹ וּבְעַר בְּשַׂדֵּה אֲחֵר מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב בְּרֵמֹז יִשְׁלַם וּפִירוֹשׁוּ

⁵⁹ המפורשים בתורה שמות כא פסוק לב אם עבד ינח השור או אמה פסח שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יפקל

⁶⁰ ירו' כתובות פ"ג ה"י, שו"ת שמחת יום טוב (אלגזי) סי' לג; שו"ת רע"א ח"ג סי' עד.. וכ"מ בב"ק מג ב. וכ"מ במלאכת שלמה כתובות

⁶¹ ועי' ראב"ד נז"מ פ"י הי"ד, ושמחת יום טוב ומרכה"מ שם ומנ"ח מ' נא אות כו ושו"מ רביעאה ח"ג סי' צה ורש"ש ב"ק מג א וחזו"א ב"ק סי' יב ס"ק י ד"ה ודעת. ועי' מנ"ח שם אות ל, שלדעה זו כשיבואו עדים אח"כ פטור משלשים של עבד, שהרי חייב את עצמו בהודאתו לשלם את דמיו

⁶² שו"ת שמחת יו"ט שם ורע"א שם

⁶³ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ב הלכה ח

⁶⁴ ועיין רמב"ם שם ה"ז, שהיוב חצי נזק של צרורות אינו קנס

⁶⁵ רש"ש פסחים כמ א, זכר יהודה (ברדיטשוב תרמט) מערכה ב (ד א), ועי' גליוני הש"ס כתובות למ א, שהוכיח מחמין שעבר עליו הפסח, שלא בכל הקנסות שייך דין מוב"ק, ולא פי' החילוק, וע"ש שכ"כ גם ע"פ דין מוכר עבדו לחו"ל, שקנסוהו שיצא העבד לחירות,

⁶⁶ רמב"ם שם הלכה ח

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שם שצ א

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כפשוטו הוא שהבהמה הולכת ברגליה והזיקה בדרך הילוכה, והוא דבר שדרכה בכך ואין לה בו הנאה, וכל הדומה לדברים הללו הוא תולדותיו.

כל תולדות⁶⁸ המזיקין דיניהם כמו באבות שלהם, חוץ מברגל שיש בו תולדה אחת שאינה כמוהו, ואיזו זו נזק צרורות, ופירוש צרורות כל מה שמזיק בכחה ולא בגופה נקרא צרורות, ויש לנו בה קבלה הלכה למשה מסיני שאע"ג שדרכה בכך כמו הרגל, אינו משלם אלא חצי נזק⁶⁹.

כיצד, בהמה שהלכה ברשות הרבים והתיזה ברגליה אבנים או צרורות ושברה כלים, הרי זה תולדה של רגל שדרכה בכך ופטורה ברשות הרבים כמו רגל, ובכל זאת אינה חייבת ברשות הניזק אלא חצי נזק⁷⁰, ואותו חצי נזק משלמת מן נכסי הבעלים ובקרקעות מן היפה שבקרקעות⁷¹, ולא מגוף השור כשור תם, שתולדה דרגל הוא, אלא שהלכה למשה מסיני הוא שלא תשלם ברשות הניזק אלא חצי נזק, וכן הדין בכל מה שהוא אורחה ובא ההיזק מכחה ולא מגופה חייבת חצי נזק.

ומכיון שחיוב זה הגו חיוב ממון ולא קנס ונזקו הוא דבר מצוי ושכיח דנים אותו בבית הדין גם בימנו, למרות שמשלם פחות ממה שהזיק⁷².

איזהו צרורות, כל שלא הזיקה בגופה ממש, אלא בדבר הבא מכחה, כגון צרורות המנתזין מתחת רגליה בשעת הילוכה⁷³, או מכח קולה, או תרנגול שהזיק ברוח כנפיו⁷⁴, או שהעלה עפר או צרורות ע"י הרוח והזיק, וכן חזיר שהיה נובר באשפה והתיז צרורות⁷⁵.

⁶⁸ שו"ע ונו"כ שם ג

⁶⁹ פירוש, אף על פי שהדברים נראים כסותרין זה את זה, שיש לו דין רגל לענין פטור ברשות הרבים ולענין חיוב תשלומין מנכסיו יש לו דין קרן שאינו משלם אלא חצי נזק אף ברשות הניזק, משו"ה כתב דהלכה למשה מסיני כן הוא ואין להרהר אחריה. סמ"ע שם ט

⁷⁰ וקיי"ל דאין העדאה לצרורות, שאף כשהועד אינו משלם אלא חצי נזק, כמבואר בפוסקים שם. ו

⁷¹ סמ"ע שם ח

⁷² שו"ע ונו"כ שם א א

⁷³ שו"ע שם, אבל אם גלגלה דרך הילוכה, כתב בשו"ע סימן תיא סעיף ד שהוא רגל ולא צרורות. ונראה דכל שזרק אבן דינו כצרורות, כדמוכח מהא דאדיי אדויי.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם ט

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שם ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אף על פי שצרורות⁷⁶ הוא תולדה דרגל ופטור ברה"ר, אם היתה מהלכת ברה"ר והלכו צרורות והזיקו ברשות הניזק⁷⁷, חייב מדין צרורות.

א. האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא משונה הוא

חיה⁷⁸ שטרפה בהמה ואכלתה או שאכלה בשר חי, דרכה בכך ומשלם נזק שלם אם עשתה זאת ברשות הניזק, אבל כלב שהמית כשב ואכלו, וחתול שהמית תרנגולים גדולים ואכלן, משונה הוא ואינו משלם אלא חצי נזק.

דוקא הפחת שפחתה המתה כלומר ההפרש שיש בין שווי הבהמה החיה לבין שויה של הנבילה, משלם חצי נזק שזה הוא השינוי שאין דרכה להמית, אבל דמי הנבילה שאכלה משלם ברשות הניזק נזק שלם, וברשות הרבים מה שנהנית כדין שן, שהאכילה אינו שינוי שכן דרכו לאכול נבילות אפילו של בהמות גדולות.

ב. ולא מגבינן בבבל... אבל זוטרי אורחיה הוא ומגבינן ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל קבעינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה

⁷⁶ שו"ע ונו"כ שם שבזה הולכים אחר מקום הנזק, ולפי"ז התיזה ברה"י והזיקה ברה"ר פטור, וכ"כ המאירי בהדיא

⁷⁷ וביש"ש פרק ארבעה אבות סימן ד הסביר החילוק שבין דרסה והתיזה צרורות לבין דרסה על עין ארוך, שבהתיזה צרורות אין זה אורחא כ"כ, ומ"מ לא הוי בכלל קרן לחייבו ברה"ר מאחר שאין לה דעת להתבונן, ולפעמים רגילה להתיז אבנים, משא"כ בדף ארוך ס"ל להיש"ש שגם אדם פטור, עיין שם.

⁷⁸ שו"ע ונו"כ שם שצא ו

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דיני ממונות צריכים בית דין של שלשה מומחים סמוכים, שנאמר (שם פסוק ז) וּנְקָרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים וְזֶהוּ בְּדִינֵי בְּגִזְלוֹת וְחַבְלוֹת, וּקְנִסוֹת⁷⁹, אבל בהודאות והלוואות מספיק מומחה אחד או שלושה הדייטות⁸⁰.

בחוץ לארץ שאין בית דין סמוכים, וכן בזמן הזה אף בארץ ישראל⁸¹, אין רשות לבי"ד לדון אלא בתורת שליחותם של בי"ד הראשונים הסמוכים שהיו בארץ ישראל. ותקנת חכמים היא זו, משום נעילת דלת בפני לוויים⁸², ולא נתנו להם רשות לעשות שליחותם אלא בדברים המצויים ויש בהם חסרון כים, כגון הודאות והלוואות וכיוצא, אבל דברים שאינם מצויים, אף על פי שיש בהם חסרון כים, כגון בהמה שהזיקה להברתה בנזקי קרן בין תם בין מועד, או דברים המצויים אבל אין בהם חסרון כים, כגון בושת או דיני קנסות כתשלומי כפל קנס של אונס ומפתה וכיוצא, אין דנים אותם אלא סמוכים, בארץ ישראל, ולפיכך אין דנים אותם בזמן הזה.

וכל אלו שאמרנו⁸³ שאין דנין אותו בזמן הזה, אם תפש הניזק דבר מה שהוא של מזיק⁸⁴, כשיעור מה שראוי לו ליטול על פי דין תורה⁸⁵, אפילו תפש בעדים אין מוציאים ממנו, ואם תפש יותר מכדי נזקו שמין לו בית הדין כדי נזקו ומוציאים ממנו המותר, ואפילו תפש יותר מכדי נזקו אם היה מגיע לו מדין קנס כגון כפל או ד' וה' אין מוציאים⁸⁶, ואין דנין אלא להחזיר המותר.

אולם אם בא הניזק לב"ד קודם שתפש ואמר תשומו לי הנזק מיד כדי שאדע כמה יש לי לתפוש אם אוכל, אין נזקקין לו כלל, שהרי זה כאילו דנים דיני קנסות ממש ששמין

⁷⁹ שכן שלש פעמים אלהים בפרשת שומר נאמרו, שהמפקיד טוען שהשומר שלח יד בפקדון, דהיינו גזלות, וכן חבלות, שכן מה לי שחבל בגופו ומה לי שחבל בממונו, וכן בדיני קנסות, כגון תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וכיוצא בהם

⁸⁰ רבא אמר שאף הם צריכים מן התורה שלשה מומחים, שעירוב פרשיות יש כאן, אלא שכדי שלא תנעול דלת בפני לוויים, שימנעו מלהלוות שמא יכפור הלוח ולא ימצא מומחים לכופו לדין, תקנו חכמים שאפילו שלשה הדייטות, שאינם מומחים, כשרים. רב אחא בריה דרב איקא סובר שבהודאות והלוואות מן התורה כשר לדון אפילו אחד, ולהלכה נחלקו ראשונים: יש פוסקים כרב אחא שמן התורה אחד כשר וחכמים הצריכו שלשה, ויש פוסקים כרבא שמן התורה צריכים שלשה מומחים וחכמים התירו אפילו אינם מומחים. עיין ש"ך שם נ א

⁸¹ שו"ע ונו"כ הו"מ א א

⁸² ויש מהאחרונים שכתב ששליחות זו היא מן התורה, אלא שנמסר הדבר לחכמים להורות במה עשו אותנו לשלוחים לדון מבלי סמוכים.

⁸³ שו"ע ונו"כ שם ה

⁸⁴ מיהו מתם שמשתלם מגופו כתב המרדכי (ב"ק פ"ג ס"ו מ) שהיה דעת ריב"א לפסוק כר"ת (ב"ק מו: ד"ה ואי תפש) דוקא בתופס בהמה המזיקה דהוא משועבד ולא דבר אחר, ועיין מש"כ בתומים (סק"ג). אורים יב

⁸⁵ ולא על פי דיני ערכאות. ש"ך שם טו

⁸⁶ סמ"ע שם יח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כדי לגבות⁸⁷, אבל אם תפש שמין ואומרים לו כך וכך תחזיר אם תפש יותר, ולא קודם שתפש דהוי כמי ששמין לו מה שיתן לו.

ואם בא הניזק לב"ד ואמר לא תשומו לי כלום אלא קבלו עדותי שאם אתפוש משלך היום או למחר שלא יוציאנו מידי, אין ב"ד נזקקין לו לקבל עדותו, דכיון דאין דנין דיני קנסות בבבל אין נזקקין גם כן לקבל עדותו כלל, אף על פי שאין בו עתה הוצאת ממון מ"מ הא לבסוף אם יתפוס יבא לידי כך.

אבל אם תפש הניזק ותבעו המזיק לב"ד אומרים לניזק שיביא עדים, אם יראה לבית דין שבדין תפש, אומרים למזיק אין אנו דנין לך קנס אלא אם תרצה לפדות מה שתפש משלך תן לו כך וכך ממון, ואם תפש יותר אומרים לניזק החזר המותר. ואם לא הביא עדים שראוי לזכות בהם בדין אומרים לו להחזיר לו כל מה שתפש.

יפה כח הניזק בזמן הזה ממה שהיה בזמן המומחין וסמוכין⁸⁸, שבזמן שהיו מומחין אם בא המזיק לב"ד והודה על חיוב קנסו היו פוטרין אותו, שמודה בקנס פטור כמוט שנתבאר לעיל. ובזמן הזה אם יבא ויודה אין פוטרין אותו, שאין מועילה הודאתו לפטור אותו אלא כשיודה בפני ב"ד מומחין וסמוכין והם הנקראים אלהים בפרשה, ובזמן הזה שאין מומחין וסמוכין אין הודאתו בפניהם הודאה והרי זה כמודה הוין לב"ד בזמן ב"ד שלא נפטר בכך, בין הודה קודם תפישה בין הודה אחר תפישה. וי"א⁸⁹ שאם הודה נפטר אף בזמן הזה ושוב אין תפיסה מועילה.

אף על פי שאין נזקקין לניזק לא לשום הנזק ולא לקבל עדותו נהגו קדמונינו וראשי ישיבות⁹⁰ כי ראו היזק וחורבה גדולה יוצא במה שאין דנין דיני קנסות, ועשו תקנה לנדות המזיק עד שיפיים בעל דינו, אבל אין מדקדקין עליו לומר כך וכך קצבנו עליך לתת לו וגם לזה קצבנו ליטול כך וכך, כי זה היה דיני קנסות ממש, אלא משערין בלבם שיעור קרוב⁹¹ ואין מגלין אותו,

⁸⁷ ומהרש"ל פסק כהר"ף [ב"ק ל' ע"א מדפי הר"ף] דבכל דבר שהוא ממון ואינו קנס אלא דלא שכיח שומעים לו, דתפיסה הוא דבר קל, ע"ש [פ"ח] סימן ב', ש"ך שם יז

⁸⁸ לבוש סמ"ע שם יח ש"ך מז

⁸⁹ אביו"ר סי' רס"ז סקנ"ב השיג הש"ך ע"ז והסכים לדעת הב"י דדוקא בבאו עדים אח"כ הוא דלא מהני הודאתו, אבל אם לא באו עדים אח"כ בממ"נ או דהודאתו כלא נחשב ואין בידו לתפוס או דהוי הודאה א"כ הוי מודה בקנס, וע"ש שהאריך בראיה ברורה מגמ', וכ"כ השארית יוסף, וכן מבואר ממש להדיא בנימוקי פרק מרובה (כט א), ע"ש, וכן הנכון. וכ' מהרש"ל (שם פ"א סי' מ"ג) דאין לתפוס ע"י גוי, ולא נתפרש בדבריו אי בדיעבד מהני תפיסה ע"י גוי או לא. אורים שם יב

⁹⁰ דהוא רק מכת תקנה של גאונים ולא מדינא דש"ס כלל. לכן נראה דאם מת המזיק דאין לנדות בנו, דלא קנסו בנו אחריו, וכל התקנה היה שלא יתרבו בעלי זרוע ומזיקין בעולם, ודי שנקנסו אותו, אבל בנו שלא היתה ידו במעל אין לקנסו, והבו דלא לוסף על תקנה, נראה לי. אורים שם יא

⁹¹ סמ"ע שם יז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ומנדין המזיק עד שיפיים לניזק, ורואין עד כמה מגיע מה שרוצה ליתן לו, אם הוא קרוב לאשר בלבם והניזק אינו רוצה לקבל, אומרים לו אין בנו כח לנדותו יותר מכן ומתירין לו את נידויו, בעו נתפיים ובין לא נתפיים בעל דינו⁹², ואם הוא רחוק ממה ששיערו בלבם אין מתירין אותו עד שיקרב לאותו שיעור.

אולם אין מנדים רק על כפל או ד' וה' אם כבר שילם את הקרן⁹³.

וכשמשערין י"א⁹⁴ צריכין לשער כל מה שמגיע לו מדין תורה, כגון כפל בגנב וד' וה' בטובח ומוכר וכה"ג. וי"א⁹⁵ שאין משערים אלא כדי מה שניזוק בפועל, וכן המבייש את חברו בדברים אף על פי שאין דנין אותו, מ"מ מנדין את המבייש עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו, דיותר הוא בשת דברים מבשת של חבלה, שאין דבר גדול מלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חברו, וקונסין אותו ומכין אותו מכת מרדות שעבר על לאו דלא תונו איש את עמיתו [ויקרא כה, יז], אף על פי שהוא לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, מ"מ תקנו רז"ל [עי' מרדכי ב"מ סי' שו] להכותו מכת מרדות או שיפדה עצמו בממון לפי ראות עיניהם, והכל לפי הענין לפי המבייש והמתבייש.

וכבר הסכימו האחרונים הגדולים שבדורינו למגדר מלתא שפדיון המלקות הוא בעד ל"ט זהובים, ולא מדינא אלא לפי צורך שעה ולפי ראות הדיינים.

ג. מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל לא תשים דמים בביתך

ממה שנאמר בפרשת כי תצא (דברים כב פסוק ח) וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ הַזֶּה רָנוּ מֵהֵנִיחַ הַמוֹקְשִׁים וְהַמְכַשׁוֹלוֹת בְּאַרְצוֹתֵינוּ וּבְבֵיתֵנוּ כִּדִּי שְׂלֵא יָמוֹתוּ בָהֶם בְּנֵי אָדָם⁹⁶.

וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים⁹⁷.

⁹² רמ"א שם

⁹³ סמ"ע יח ש"ך יש

⁹⁴ שיטת הלבוש שם ו

⁹⁵ סמ"ע שם יח

⁹⁶ סה"מ לרמב"ם ל"ת רחצ

⁹⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ תכז ח

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ולכן אין להשאיר חוט השמל פתוח בחצרו, שמא יגע בו אחר ויתחשמל ח"ו.
ולא ישאיר סולם רעוע בתוך ביתו, או גדר הנוטה ליפול, וכל כיוצא בזה.

ומשום כך אסור לגדל כלב רע⁹⁸ או כל חיה רעה, אלא א"כ הוא אסור בשלשלאות של ברזל וקשור בהן, שאם לא כן כשאינו קשור הוא נובה ונושך ואשה שבאה לביתו, מפלת מיראתו⁹⁹.

אולם בימינו מותר לגדל כלב שמירה כשצריכין לו ג"כ לשמור הבית, ואין צריך לקשרו. אולם אם הוא ידוע לכלב רע שיש לחוש שיזיק בני אדם, פשוט שאסור ג"כ לגדלו אלא א"כ הוא קשור בשלשלאות של ברזל.

י"א¹⁰⁰ שכלב שאינו רע מותר לגדלו בכל גוונ, ויש אוסרים¹⁰¹. אולם על אף שאין לאסור מדין לא תשים דמים, אין¹⁰² ללכת עם כלב בראש כל חוצות, מלבד במקום בו יש צורך גדול, כגון כלב נחיה לעיור וכדומה¹⁰³.

והרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם חשש¹⁰⁴ סכנת נפשות, וקצתם נתבארו בטור יו"ד סי' קט"ז, כגון מה שאסור לילך במקום סכנה כגון קיר נטוי וגשר רעוע וכיוצא בזה ולא יצא יחידי בלילה¹⁰⁵.

בכלל זה מי שיש לו מכונית¹⁰⁶, עליו לזוהר שהבלמים יהיו תקינים, ושהגה יהיה תקין, ויקפיד על חוקי התנועה, ולא יסע במהירות מופרזת, כדי שלא יביא עצמו ואחרים

⁹⁸ שו"ע ונו"כ שם ת"ג

⁹⁹ אך כשהוא קשור בשלשלאות של ברזל. דאז טעם שישוך וגם טעם שמנבה ומפילות הנשים מיראתו אין כאן, כיון דידועין שהוא קשור לא מתיראין ממנו ואינן מפילות

¹⁰⁰ בהגהות מיימוניות פי"א מרוצה [סק"ג] כתב דדוקא כלב רע אסור אבל כלב שאינו רע מותר לגדל, וכן פסק הים של שלמה [שם פ"ז ס"ק מ"ה] ומביא ראיה מירושלמי [שם פ"ז ה"ז],

¹⁰¹ בית יעקב שם

¹⁰²

ועוד וזה העיקר אצלי, במקומות הללו שהפקירות כך מצויה ויהדות כך נתרופפה, ורבים הם האנשים השחצנים ההולכין עם כלביהן בראש כל חוצות, אף שעפ"י דאפשר שאין זה בכלל מה שנאמר בסוף מרובה דלא יגדל את הכלב, והמגדל כלבים כמגדל חזירים, למה נפ"נ למיקם עלי' בארור, כיון שבשו"ע חו"מ סי' ת"ט הגירסא לא יגדל כלב רע בתוך ביתו אלא א"כ קשור בשלשלאות, אכן מאן מפיס לידע אם זה הכלב אינו בסוג זה – והעיקר שאין זה רגש יהדות האמיתית להוליך עמו כלבים, רק האנשים השחצנים עושין כן. שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן לד'

¹⁰³ ועיי"ש ואגר"מ או"ח א מה אם מותר להכנס עם כלב נחיה לבית הכנסת.

¹⁰⁴ עיין אגרות משה חו"מ סי' עב דמכיון שאין בו ודאי סכנת נפשות אלא רק חשש סכנה אינו אסור אלא מדרבנן ועיין בשו"ת ציץ אליעזר חט"ו סי' לט ועיין שו"ת יביע אומר ח"א או"ח סי' כד אות ג. ועיין ספר שמירת הגוף והנפש במבוא פ"א שהאריך בענין זה

¹⁰⁵ שם סעי' ט חכמת אדם כלל סח סעי' ד

¹⁰⁶ כן כתב הגאון בעל מנחת יצחק בתשובה שפורסמה בספר משא הדרך (פרק א' עמוד 32) כבשו"ת שבט הלוי חלק ו' (סימן קיב)

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

לידי סכנה. ומכוננית החונה על המדרכה אם הדבר גורם להולכי רגל שירדו לכביש ולסכן את חייהם, עובר בכך על לא תשים דמים בביתך כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם, ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך, או איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות והנזהר מהם עליו תבא ברכת טוב¹⁰⁷. מי שיש ברשותו דבר מזיק מנדין אותו עד שיסירנו מפני שהוא עובר על לא תשים דמים בביתך בביתך שגורם היזק¹⁰⁸.

ד. חמשה תמין וחמשה מועדין הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לשוך ולא לרבוץ ולא לבעוט

חמשה מעשים¹⁰⁹ תמין יש בבהמה, ואם הועדה לאחד מהם, נעשית מועדת לאותו מעשה. ואלו הם הבהמה אינה מועדת מתחלתה לא ליגח בקרניה, ולא ליגוף כלומר לרחוף בגופה, ולא לנשוך, ולא לרבוץ על הכלים גדולים, ולא לבעוט, ואם הועדה לאחד מהם, שחתרו בבעליה לשומרה אחר שעשתה כן ג' פעמים הרי זו מועדת לו¹¹⁰. ויש אומרים¹¹¹ שאם רבין על כלים קטנים ושברם הרי הוא בכלל מועד מתחלתו ויש לו כל דיני רגל.

ה. השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה

¹⁰⁷ שו"ע חו"מ שם סעי' י

¹⁰⁸ חכמת אדם כלל קעב סעי' לו

¹⁰⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ שפט ו

¹¹⁰ עיין חידושי רשב"א בבבא קמא דף ב' ע"ב דכתב ומסתברא דמועדת לנגיחה אינה מועדת לנשיכה. ולכאורה קשיא הא מבואר סימן ש"ץ סעי' י"ב אם הוא תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אם כן אם הוא מועד לנגיחה אמאי אינו מועד לנשיכה ואינו משלם רק חצי נזק הא הוא תחלתו בפשיעה אם לא שמר השור דדלמא יגח דהא מועד הוא לנגיחה. ואם כן אף דלא נגח רק נשך והוי סופו באונס מכל מקום אמאי אינו חייב רק חצי נזק ולא נזק שלם הא תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא. וצריך לומר כמו שכתוב בתוספות בבבא קמא דף כ"ב ע"א ד"ה דאפיך מיפך דכתבו דלא אמרינן תחלתו בפשיעה וסופו באונס לחייבו נזק שלם, דהא אפילו פשיעה גמורה לא חייבו רחמנא קרן לשלם רק חצי נזק ע"ש. אם כן אף כוונת הרשב"א הנ"ל כן, אם הוא מועד לנגיחה אינו מועד לנשיכה, ואם נשך אינו משלם רק חצי נזק. ואף דתחלתו בפשיעה הוא דאולי יגח השור, מכל מקום אם נשך אינו משלם רק חצי נזק, דהא אפילו אם היא פשיעה גמורה אינו משלם רק חצי נזק אם נשך, וכמו שכתבו תוספות הנ"ל גבי קרן. שברי משפט שם

¹¹¹ שו"ע שם ז ופשוט שאם עשה להנאתו הוי שן.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

השן והרגל¹¹² מועדין מתחלתן ומשלם נזק שלם פרט לנזקי צרורות שמשלם חצי נזק כמו שהתבאר לעיל.

ו. הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו

מועדין

אמרו חז"ל שהזאב, והארי והדוב, והנמר והברדלס, מטבעם דרכם להזיק¹¹³, ואף על פי שהם בני תרבות וגדלים עם בני אדם, לא נשתנה טבעם, והרי הם מועדים מתחלתם, ולכן אם הזיקו אף בדרכים שבנהמה הם בדין קרן, בחיות אלה הם בדין רגל, ופטורים ברשות הרבים¹¹⁴, וכן הנחש מועד לכל מיני הזיק¹¹⁵, ויש אומרים¹¹⁶ שאף בחיות אלה אינם מועדים אלא במה שדרכם בכך.

¹¹² שו"ע ונו"כ שם ב ו

¹¹³ שו"ע ונו"כ שם ח

¹¹⁴ והסביר בערוה"ש בשם היש"ש דאע"פ שמסברא יש לחלק דדוקא ברגל דשור או שאר בהמה שאינם מזיקים, ויש להם רשות להלך ברה"ר, לכן פטורים, אבל באלו למה יפטרו ברה"ר, ותירץ דמ"מ כיון דהוי כי אורחיהו דינם כרגל לכל דיניהם, ולכאורה אפשר לפרש דהכא איירי בבני תרבות שבדרך כלל אינם מזיקים, וממילא יש להם רשות להלך ברה"ר, אלא שקבעו חז"ל שאין תרבותם מועלת לבטל טבעם לגמרי, ומיד כשמזיקים הרי חזרו לטבעם הראשון וממילא דינם כרגל, ואה"נ אם אינם בני תרבות אין להם רשות להלך ברה"ר, ואפשר שאם הזיקו חייב הבעלים, אלא שאין דרך חיות שאינם בני תרבות להלך ברה"ר, ואין דרך שיהא להם בעלים לחייבם לשלם. וברשב"ם ב"ב דף צג ע"א משמע שגמל האוהר דרכו להזיק בשעת מעשה, ולפי"ז נראה שהוא בכלל רגל.

¹¹⁵ בשו"ע כתב לשון הרמב"ם שנקט גבי נחש שנשך, ולכאורה משמע דוקא בנשיכה, אבל הרמ"א כתב גבי נחש שהוא מועד לכל מיני הזיק.

¹¹⁶ רמ"א שם, כגון ארי דרכו כשרוצה לאכול מרפו, דורס ואוכלו כשהוא עדיין חי, וכשהוא רוגז מורף וממית וקורע לחתיכות ומניחו, ולכן אם קרע לחתיכות ואכלו, ה"ז משונה ודינו כקרן, ושאר חיות דרכם כזאב, עי' סמ"ע סק"ו. ועי' תרומת הכרי.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>